Lausunto
30.10.2025

Sivistysvaliokunta

Lausuntopyyntö HE 143/2025 vp

HE 143/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Oppisopimusosaajat ry kiittää mahdollisuudesta lausua sivistysvaliokunnalle hallituksen esitykseen eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Yleistä

Pidämme hallituksen esitystä pääosin kannatettavana ja perusteltuna. Esitys selkeyttää ammatillisen koulutuksen järjestämisen rakenteita, erityisesti tilauskoulutuksen ja lukuvuosimaksujen osalta. Esityksessä huomioidaan koulutuksen järjestäjien operatiivinen toimintaympäristö, rahoitusjärjestelmän selkeyttäminen sekä opiskelijoiden oikeusturva.

Suomen Oppisopimusosaajat ry pitää perusteltuna etsiä vaihtoehtoisia rahoitusmalleja ja tarkentaa maksuttoman koulutuksen rajauksia, ottaen huomioon kansantalouden tilan ja julkisen talouden haasteet. Samalla toteamme kuitenkin, että lukuvuosimaksujen tuottojen ja niiden vaikutusten arviointi työvoimaan on nykytilanteessa haastavaa. Oppisopimuskoulutus tarjoaa kuitenkin konkreettisen väylän työperäiseen maahanmuuttoon.

Opiskelijat, jotka saapuvat Suomeen oppisopimuskoulutusta varten ja joilla on työntekoon perustuva jatkuva oleskelulupa, eivät kuulu lukuvuosimaksuvelvollisuuden piiriin. Tämä mahdollistaa osaavan työvoiman kouluttamisen suomalaiseen tutkintojärjestelmään ja tukee työmarkkinoiden tarpeita kestävällä tavalla.

Toisen asteen koulutuksen järjestämistä tulevina vuosina haastaa erityisesti nuorten määrän väheneminen. Tämä haaste korostuu entisestään alueilla, joilla väestö vähenee. Muutoksilla voi olla kielteisiä vaikutuksia esimerkiksi pienten kuntien elinvoimaan, minkä vuoksi tilannetta on tärkeää seurata. Erityisen olennaista on tarkastella, miten muutokset vaikuttavat koulutuksen saatavuuteen ja saavutettavuuteen. Hallituksen on oltava valmis ryhtymään toimiin, jos osaavan työvoiman saatavuus vaarantuu merkittävästi.

Tilauskoulutus

Kannatamme esitystä, jonka mukaan kuntien ja kuntayhtymien ei tarvitse yhtiöittää toimintaansa järjestäessään ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta. Tämä vahvistaa julkisen vallan käyttöön liittyvien tehtävien hoitamista viranomaisvastuulla ja tukee perustuslain mukaista toimivaltajakoa.

Pidämme tärkeänä, että tilauskoulutusta voidaan tarjota myös EU/ETA-alueen kansalaisille, mikä parantaa työnantajien mahdollisuuksia kehittää henkilöstönsä osaamista. Tilauskoulutuksen rajaaminen siten, että tilaajalla on oltava tosiasiallinen intressi koulutuksen järjestämiseen, on perusteltua opiskelijoiden oikeusturvan näkökulmasta.

Lukukausimaksut

Kannatamme lukuvuosimaksujen käyttöönottoa EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Maksujen tulee kattaa koulutuksen järjestämisen kustannukset (täyskatteellisuus), ja niiden tulee olla ennakoitavia koko opiskeluajalle. On tärkeää, että koulutuksen järjestäjällä olisi oikeus periä maksuja myös hakuvaiheessa, mikäli hakeminen edellyttää erityistä käsittelyä.

Hienoa, että esityksessä on tunnistettu oppisopimuskoulutuksen erityispiirre. Opiskelijat, jotka tulevat Suomeen opiskelemaan oppisopimuskoulutuksessa, tarvitsevat työperusteisen oleskeluluvan. Näin ollen ne opiskelijat, jotka tulevat Suomeen opiskelemaan oppisopimuskoulutuksessa työnteon perusteella myönnetyllä jatkuvalla oleskeluluvalla, eivät tulisi olemaan lukuvuosimaksuvelvollisia. Tämä mahdollistaa jatkossakin osaavan työvoiman kouluttamisen suomalaisen tutkintojärjestelmän mukaiseen tutkintoon ja samalla työvoiman rekrytoinnin paikallisten tarpeiden mukaan. Tämä voi myös lisätä oppisopimusten määrää.

Uusia rahoituslähteitä tarvitaan. Tilauskoulutuksen järjestäminen voi laajentaa koulutuksen järjestäjän rahoituspohjaa. Tämä mahdollistaa opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää ammatillisen koulutuksen rahoitusta laajemmat resurssit koulutuksen järjestäjän toiminnalle. Tämä voi antaa mahdollisuuksia myös vastata osaltaan niihin haasteisiin, joita oppisopimuskoulutuksen suhteen on kohdattu ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kapenevan rahoituksen takia. Lukuvuosimaksut voivat kuitenkin joissain tilanteissa vähentää osaavan työvoiman saatavuutta, joten mahdollisen uudistuksen vaikutuksia työvoiman saatavuuteen on tarkoin seurattava ja tarvittaessa tehtävä korjaavia toimenpiteitä.

Oppivelvollisuuslaki

Oppivelvollisuuden määrittelyn on oltava niin yksiselitteinen, että huoltajat voivat itse arvioida lapsensa oppivelvollisuusaseman. Oppivelvollisuuden ja koulutuksen maksuttomuuden rajojen tulee olla lainsäädännössä täsmällisesti määriteltyjä, jotta tulkinnanvaraa ei jää. Oppivelvollisuuden selvittämisen ei tule siirtyä koulutuksen järjestäjien vastuulle, vaan vastuu tiedon tuottamisesta ja saatavuudesta kuuluu viranomaisille.

Huomiota tulee kiinnittää alaikäisiin opiskelijoihin, jotka saapuvat Suomeen yksin opiskelutarkoituksessa. Mikä on näiden nuorten asema sosiaaliturvan ja palveluiden piirissä? Lukukausimaksujen lisäksi heidän asemansa suhteessa koulutuksen järjestäjän, kunnan ja hyvinvointialueen vastuisiin tulee arvioida huolellisesti osana lainvalmistelua.

Kannatamme kuitenkin oppivelvollisuuslakiin ehdotettuja muutoksia, kun edellä esitetyt seikat on selkeästi määritelty. Oppivelvollisuusikäiset eli alle 18-vuotiaat opiskelijat eivät olisi lukuvuosimaksuvelvollisia. Alle 18-vuotiaat, jotka ovat tulleet Suomeen opiskelijan oleskeluluvalla tarkoituksenaan suorittaa toisen asteen tutkinto, olisivat kuitenkin lukuvuosimaksuvelvollisia. Lukuvuosimaksut koskisivat siten opiskelijan oleskeluluvalla opiskelevia EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolisia kansalaisia.

Tiedonvaihto-oikeudet

Pidämme tärkeänä, että koulutuksen järjestäjillä on laaja ja toimiva tiedonsaantioikeus Maahanmuuttoviraston kanssa, jotta luvaton maahantulo voidaan torjua tehokkaasti.

Oleskelulupiin, maahanmuuttoon ja opiskelijavalintaan liittyvän tiedonvaihdon tulee olla sujuvaa, nopeaa ja helposti toteutettavaa, jotta koulutuksen järjestäjien hallinnollinen taakka ei kasva kohtuuttomasti ja kustannukset pysyvät hallinnassa. Tarvittavat digitaaliset työkalut on oltava koulutuksen järjestäjien käytettävissä heti lain voimaantulon yhteydessä.

Rahoituslain muutokset

Kannatamme rahoituslain muutoksia, joiden mukaan lukuvuosimaksulliset opiskelijat eivät ole valtionosuusrahoituksen piirissä. Tämä selkeyttää rahoitusjärjestelmää ja tukee koulutuksen järjestäjien taloudellista suunnittelua. Oppivelvollisuusikäiset eli alle 18-vuotiaat opiskelijat eivät olisi lukuvuosimaksuvelvollisia. Alle 18-vuotiaat, jotka ovat tulleet Suomeen opiskelijan oleskeluluvalla tarkoituksenaan suorittaa toisen asteen tutkinto, olisivat kuitenkin lukuvuosimaksuvelvollisia. Lukuvuosimaksut koskisivat siten opiskelijan oleskeluluvalla opiskelevia EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolisia kansalaisia.

Yhteenveto

Esitys tuo selkeyttä koulutuksen järjestämiseen, rahoitukseen ja opiskelijoiden asemaan. Oppisopimuskoulutus on edelleen kustannustehokas väylä ulkomailta tulevien työntekijöiden kouluttamiseen ja kotouttamiseen. Se kouluttaa aina tarpeeseen.

On tärkeää, että hallitus seuraa uudistuksen vaikutuksia koulutuksen saatavuuteen, saavutettavuuteen ja osaavan työvoiman saatavuuteen eri puolilla maata. Erityisesti alaikäisten opiskelijoiden asema ja koulutuksen järjestäjien vastuut tulee selkeyttää.

Suomen Oppisopimusosaajat ry

Anna Mari Leinonen
puheenjohtaja

Lausunto
30.10.2025

Suomen Oppisopimusosaajat ry edistää oppisopimuskoulutusta antavien koulutusorganisaatioiden toimintaa sekä varmistaa ja kehittää oppisopimuskoulutuksen laatua osana työpaikalla järjestettävän koulutuksen kokonaisuutta, edistää työnantajien ja opiskelijoiden mahdollisuuksia saada oppisopimuspalveluita sekä seuraa ammatilliseen koulutukseen ja oppisopimuskoulutukseen liittyvää lainsäädäntöä.